

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 12/2006 vp**

**Hallituksen esitys laeiksi Pelastusopistosta ja
pelastuslain 15 §:n muuttamisesta**

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä helmikuuta 2006 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi Pelastusopistosta ja pelastuslain 15 §:n muuttamisesta (HE 222/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Mika Kättö, sisäasiainministeriö
- hallitusneuvos Paulina Tallroth ja lainsäädäntöneuvos Arja Manner, oikeusministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- professori Mikael Hidén
- professori Olli Mäenpää
- professori Martin Scheinin.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Pelastusopistosta, joka korvaa vuoden 1995 alussa voimaan tulleen lain Pelastusopistosta. Esityksen tavoitteena on uudistaa Pelastusopistoa koskevat säännökset siten, että säädöstaso vastaa perustuslaissa asetettuja vaatimuksia. Pelastusopiston opiskelijoiden oikeusturvan parantamiseksi opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla nykyistä kattavammin, tarkemmin ja täsmällisemmin. Esitys sisältää ehdotuksen laiksi pelastuslain 15 §:n muuttamisesta siten, että säännöksessä otetaan huomioon ehdotettu uusi laki Pelastusopistosta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2006.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa pohditaan ehdotettuja päihdetestaussäännöksiä perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaisen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen vapauden kannalta. Ehdotettuja kurinpitorangeistuksia taas arvioidaan perustuslain 8 §:n mukaisen lailisuusperiaatteen näkökulmasta ja opiston järjestyssääntöjä perustuslain 80 §:n mukaisen lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan säännöksen valossa. Esityksen mukaan lakiehdotukset voitaneen käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Koska esitys sisältää useita opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyviä perusoikeudellisia kysymyksiä, pidetään suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Opetuskieli

Pelastusopiston opetuskieli on ehdotuksen 17 §:n 1 momentin mukaan suomi. Opetusta annetaan myös ruotsin kielellä ja tarvittaessa muullakin kielellä. Opiskelija voi 2 momentin perusteella käyttää opiskelijavalinnassa ja kokeissa joko suomen tai ruotsin kieltä. Esityksen perustelujen mukaan Pelastusopisto järjestää ammatilliseen tutkintoon johtavaa ja lakiehdotuksen 13 §:ssä tarkoitettua muutakin koulutusta tarpeen mukaan ruotsin kielellä toteutettavina koulutusohjelmina ja kursseina. Perusteluista on pääteltävissä, että jos riittävä määrä ruotsinkielisiä tai muun kielisiä opiskelijoita tulee kursseille, voidaan opetusta järjestää myös heidän äidinkiellään. Sen sijaan yksittäisellä opiskelijalla ei ole subjektiivista oikeutta vaatia opetusta ruotsin kielellä.

Perustuslain 17 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on huolehdittava suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan säännöksellä olisi merkitystä esimerkiksi yhteiskunnallisten palvelujen sekä koulu- ja muiden sivistysolojen järjestämisessä (HE 309/1993 vp, s. 65).

Koska Pelastusopisto on valtakunnan ainoa alan tutkintoon johtava oppilaitos, on kielten opetuksessa ja opetuskielessä syytä kiinnittää huomiota perustuslain 17 §:n mukaisten kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Päihdetestaus

Pelastusopiston opiskelija on lakiehdotuksen 24 §:n 1 momentin perusteella velvollinen opiston määräyksestä osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on päihtyneenä opiston järjestämässä käytännön työtehtävien harjoittelussa tai työpaikalla tapahtuvassa harjoittelussa.

Sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän suojan kannalta. Sillä puututaan myös perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja rajoitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta.

Perustuslakivaliokunta on poliisilakia ja yksityisyyden suojaa työelämässä koskevia lakiehdotuksia käsitellessään katsonut, että huume-testaukselle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet, jos on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan esiintyvän päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä tai jos työtehtävä edellyttää tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä tai työtehtävä voi vaarantaa työntekijän tai jonkin toisen henkilön henkeä, terveyttä tai työturvallisuutta. Tavoitteena on torjua opiskelijoiden ja työntekijöiden keskuudessa päihteiden käyttöä. Kysymys on opiskelijoiden ja työntekijöiden sekä viime kädessä myös muiden henkilöiden oikeuksien ja turvallisuuden suojaamisesta (PeVL 28/2004 vp, s. 3—4, PeVL 10/2004 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunnan arvion mukaan sääntely täyttää perusoikeusrajoituksille asetettavat täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Opiskeluoikeuden menettäminen ja kurinpitorangastus

Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa 1. lakiehdotuksen 28 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, jos hän on antanut Pelastusopistoon pyrkiessään vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi voinut estää opiskelijaksi valinnan. Sääntelyssä on kielellinen kömmähdys, koska sivulause "joka olisi voinut estää opiskelijaksi valinnan" koskee vain salaamista, mutta ei vääriä tai harhaanjohtavia tietoja. Lisäksi sääntely vaikuttaa kohtuuttoman ankaralta, koska opiskelija voi säännöksen sanamuodon mukaan menettää opiskeluoikeutensa vähäisenkin vääriin tai harhaanjohtavan tiedon perusteella. Valiokunnan mielestä sääntelyä on tarpeen täsmen-

tää oikeasuhtaisuuden vaatimuksia paremmin vastaavaksi (PeVL 19/2004 vp, s. 3—4, PeVL 16/2003 vp, s. 3/I, PeVL 12/2002 vp, s. 3—4).

Opiskelija voi 30 §:n 1 momentin nojalla menettää asumisoikeutensa opiston asuntolassa määrääjäksi tai kokonaan, jos hän on rikkonut opiston asuntolaa koskevia järjestyssäännön määräyksiä. Tällainen kurinpitöraangaistus on oikeasuhtaisuuden kannalta arveluttava ottaen huomioon, että asumisoikeus on merkittävä yksilön oikeus. Valiokunnan mielestä säännöstä on syytä täsmentää esimerkiksi siten, että asumis-

oikeuden menettäminen voi olla seurauksena vasta vakavista tai toistuvista järjestyssääntöjen rikkomisesta eikä varoitus ole johtanut toivottuun tulokseen (PeVL 8/2006 vp, s. 3/II, PeVL 48/2005 vp, s. 2/I, PeVL 44/2004 vp, s. 2—3).

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 20 päivänä huhtikuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Simo Rundgren /kesk
vpj.	Arja Alho /sd	Arto Satonen /kok
jäs.	Hannu Hoskonen /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk
	Johannes Koskinen /sd	Ilkka Taipale /sd
	Annika Lapintie /vas	Astrid Thors /r
	Outi Ojala /vas	Jan Vapaavuori /kok
	Reino Ojala /sd	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Markku Rossi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kalevi Laaksonen.